

**Особливості вивчення суспільно-гуманітарних дисциплін
в закладах професійної (професійно-технічної) освіти
у 2019/2020 навчальному році**

*(Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 01. 07. 2019 р. № 1/11-5966
«Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів
в закладах загальної середньої освіти у 2019/2020 навчальному році»)*

Викладання суспільно-гуманітарних предметів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти у 2019/2020 навчальному році здійснюється відповідно до нормативних документів Міністерства освіти і науки України:

- Закони України «Про загальну середню освіту», «Про професійну (професійно-технічну) освіту»;*
- Постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2011 №1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти»;*
- Порядок проведення державної підсумкової атестації учнів у системі загальної середньої освіти (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 07.12.2018 №1369 та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 02.01.2019 за № 8/32979);*
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 03.06.2008 № 496 «Про затвердження Інструкції з ведення класного журналу учнів 5-11(12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів»;*
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.02.2012 № 115 «Про внесення змін до Положення про похвальний лист «За високі досягнення у навчанні» та похвальну грамоту «За особливі досягнення у вивченні окремих предметів» (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21.02.2012 за № 271/20584);*
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 17.03.2015 № 306 «Про затвердження Положення про золоту медаль «За високі досягнення у навчанні» та срібну медаль «За досягнення у навчанні»;*
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 13.04.2011 № 329 «Про затвердження критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти»;*
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.08.2013 № 1222 «Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти»;*
- Лист Міністерства освіти і науки України від 29.10.2007 № 1/9-651 «Про обсяг і характер домашніх завдань учнів загальноосвітніх навчальних закладів».*

У закладах професійної (професійно-технічної) освіти розподіл навчального часу з суспільно-гуманітарних дисциплін здійснюється на рівні стандарту навчальних планів закладів загальної середньої освіти (наказ МОН України від 20.04.2018 № 408 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня», Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392).

*Кількість годин на вивчення суспільно-гуманітарних предметів
у 2019/2020 навчальному році*

№ з/п	Назва предмета	Загальна кількість годин на весь курс навчання
1	Українська мова	140 годин
2	Українська література	140 годин
3	Зарубіжна література	70 годин
4	Іноземна мова	140 годин
5	Історія України	105 годин
6	Всесвітня історія	70 годин

У 2019/2020 навчальному році вивчення *української мови* здійснюватиметься за програмами: (рівень стандарту), що затверджені наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407; (рівень стандарту) –зі змінами, затвердженими наказом МОН України від 14.07.2016 № 826.

Навчальні програми розміщені на офіційному сайті МОН України.

Навчальні програми відповідають положенням Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392).

Змістові компоненти представлені чотирма лініями: *мовною, мовленнєвою, діяльнісною й соціокультурною*. Особливістю програми є її *особистісно орієнтоване й компетентнісне спрямування*. Відповідно результативну частину презентовано у вигляді елементів, що формують ключові й предметні компетентності, а саме: *знаннєвий, діяльнісний, ціннісний, емоційний і поведінковий компоненти*.

Зміст мовної лінії, зокрема програми рівня стандарту, визначають теми, знання яких сприяє формуванню мовної культури й мовної грамотності. **У мовленнєвій лінії** подано перелік рекомендованих видів роботи, які дають змогу учням реалізувати здобуті знання на практиці. Ці види роботи забезпечують повноцінний мовленнєвий розвиток старшокласників, адже комплексно охоплюють формування всіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння і письма). Викладач може на власний розсуд змінювати запропоновані теми й види роботи, але водночас прагнути

протягом року рівною мірою приділяти увагу розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності.

Сучасні соціокультурні умови, інтеграція української освіти в європейський контекст зумовлює введення до навчальних програм такого виду письмових робіт, як *есе*, спрямованого на активізацію навчально-пізнавальної діяльності учнів, підвищення в них інтересу до навчання предмета, розвиток особистості, критичного мислення, лінгвокреативності.

Есе – самостійна творча письмова робота, прикметною ознакою якої є особистісний характер сприймання проблеми та її осмислення, невеликий обсяг, вільна композиція, невимушеність та емоційність викладу.

Розподіл годин між розділами

Зазначаємо, що вказаний у навчальних програмах розподіл годин між розділами вважається орієнтовним. У разі потреби *викладач має право самостійно змінювати обсяг годин у межах розділу, а також послідовність вивчення розділів.*

Кількість фронтальних та індивідуальних видів контрольних робіт з української мови

Звертаємо увагу на **кількість фронтальних та індивідуальних видів контрольних робіт з української мови.**

Фронтально оцінюють диктант, письмовий переказ і письмовий твір (навчальні чи контрольні види робіт), мовні знання й уміння, запис яких здійснюють на сторінці класного журналу «Зміст уроку».

Індивідуально оцінюють говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) і читання вголос. Для цих видів діяльності не відводять окремого уроку, проте визначають окрему колонку без дати на сторінці класного журналу «Облік навчальних досягнень».

Результати оцінювання говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) і читання вголос протягом семестру виставляють у колонку без дати й ураховують у семестрову оцінку.

Повторне оцінювання із зазначених видів мовленнєвої діяльності не проводять.

Перевірка мовних знань і вмінь здійснюється за допомогою завдань, визначених викладачем (тести, диктант тощо) залежно від змісту матеріалу, що вивчається.

Тематичні і семестрові оцінки

Тематичну оцінку виставляють на підставі поточних оцінок з урахуванням контрольних робіт. До прикладу, під час вивчення теми «Вступ. Повторення та узагальнення вивченого», яка охоплює 10 уроків, учень

отримав 5 оцінок: 3 поточні (6,7,6), а також оцінки за зошит (8) і контрольну роботу(7). Бали додають і ділять на кількість: $(6+7+6+8+7):5=7 \text{ б.}$

Семестрову – на основі тематичного оцінювання та результатів оцінювання певного виду діяльності: *говоріння* (діалог, усний переказ, усний твір) або *читання вголос*. Наприклад, учень отримав бали 6, 7, 7 за три тематичні, а також 7 б. за діалог і 6 б. за усний переказ. Виводячи семестровий бал, їх додають і ділять на 5: $(6+7+7+7+6):5=7 \text{ б.}$

Якщо учень прохворів частину семестру, пропустив, наприклад, одну тематичну, не має оцінки за якийсь вид мовленнєвої діяльності, то оцінка за семестр виводиться на розсуд викладача в залежності від динаміки особистих навчальних досягнень учня (учениці), важливості пропущеної теми чи теми, за яку учня (ученицю) атестовано, - (тривалість вивчення, складність змісту, ступінь узагальнення матеріалу). За таких умов оцінка за семестр може бути такою, як тематична (якщо вона одна), або знижена на кілька балів (на розсуд викладача).

Фронтальні та індивідуальні види контрольних робіт (I курс)

Рівень стандарту		
Фронтальні види контрольних робіт		
Семестри	I	II
Форми контролю		
Перевірка мовної теми	2	2
Письмо: есе	2	3
Говоріння: діалог		
усний переказ	1	-
уний твір	-	1

Фронтальні та індивідуальні види контрольних робіт (II (III) курс)

Рівень стандарту		
Фронтальні види контрольних робіт		
Семестри	I	II
Форми контролю		
Перевірка мовної теми	2	2
Письмо: Переказ	1	1
Твір	1	-
Правопис: Диктант	1	1
Індивідуальні види контрольних робіт		
Говоріння:		

<i>діалог</i>	1	-
<i>усний переказ</i>	1	-
<i>уний твір</i>	-	1

У таблицях зазначено мінімальну кількість фронтальних видів контрольних робіт, викладач на власний розсуд має право збільшувати цю кількість залежно від рівня підготовленості класу, здібностей конкретних учнів, умов роботи тощо.

Оцінка за контрольний твір з української мови та переказ є середнім арифметичним за зміст і грамотність, яку виставляють у колонці з датою написання роботи (надпис у колонці «Твір», «Переказ» не роблять).

Акцентуємо увагу, що в разі відсутності учня на одному зі спарених уроків під час написання контрольного твору, переказу рекомендуємо давати йому індивідуальне завдання, визначене викладачем. Зазначене завдання виконується учнем під час уроку.

Кількість робочих зошитів з української мови: I - II (III) курси – по одному зошиту; для контрольних робіт з української мови використовують по одному зошиту.

Ведення зошитів оцінюється від 1 до 12 балів щомісяця протягом семестру і вважається поточною оцінкою, що зараховується до найближчої тематичної. Під час перевірки зошитів урахується наявність різних видів робіт, грамотність, охайність, уміння правильно оформити роботи.

У разі відсутності учня на уроці протягом місяця рекомендуємо в колонці за ведення зошита зазначати н/о (нема оцінки).

У 2019/2020 навчальному році вивчення **української літератури** здійснюватиметься за такими програмами: (рівень стандарту), що затверджені наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407; за навчальними програмами, затвердженими наказом МОН України рівня стандарту, затверджених наказом МОН України від 14.07.2016 № 826.

Навчальні програми розміщені на офіційному сайті МОН України.

Зміст навчального матеріалу передбачає текстове вивчення творів, що виділені **напівжирним шрифтом**, інші ж лише називаються для допомоги викладачу під час вивчення певної теми. Крім того, для осучаснення змістового компонента, актуалізації компетентнісного підходу, надання викладачу методичної допомоги під час вивчення програмових тем запропоновано **рекомендаційну рубрику «Мистецький контекст» (МК)**.

Вивчення української літератури також відбувається із залученням **міжпредметних зв'язків** – **МЗ** (українська мова, історія, зарубіжна література, тощо).

Звертаємо особливу увагу на те, що запропонована **кількість годин** на вивчення кожного розділу чи підрозділу **є орієнтовною**, викладач може її перерозподіляти на власний розсуд. **Резервний час** викладач може використовувати також довільно, зокрема для збільшення кількості годин на

вивчення окремого твору, для уроків розвитку мовлення, контрольного оцінювання, творчих та інших робіт (екскурсій, диспутів, семінарів тощо).

Запроваджено (*) – для творів, які не є обов'язковими, їх можна розглядати додатково, за вибором викладача, наявністю часу або самотійно.

Наприкінці програми для кожного курсу подано *орієнтовні списки літератури* для додаткового (самотійного) читання.

З метою рівномірного розподілу навантаження учнів протягом навчального року подаємо рекомендовану кількість видів контролю з української літератури (за курсами). Поданий у таблиці розподіл годин є мінімальним і обов'язковим для проведення в кожному семестрі. Викладач на власний розсуд може збільшити кількість видів контролю відповідно до рівня підготовленості учнів, тощо.

Обов'язкова кількість видів контролю з української літератури (I курс)

<i>Семестри</i>	I	II
<i>Рівні</i>	<i>стандарту</i>	
Контрольні роботи у формі:	3	3
контрольного класного твору*;	2	2
виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання)	2	2
Уроки розвитку мовлення**	2 (у+п)	2 (у+п)
Уроки позакласного читання	1	1
Перевірка зошитів	4	5

Обов'язкова кількість видів контролю з української літератури II (III) курс

<i>Семестри</i>	I	II
<i>Рівні</i>	<i>стандарту</i>	
Контрольні роботи у формі:	3	3
контрольного класного твору*;	1	1
виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання)	2	2
Уроки розвитку мовлення**	2 (у+п)	2 (у+п)
Уроки позакласного читання	1	1
Перевірка зошитів	4	5

*Контрольні класні твори пропонуємо давати у формі есе, міні-творів щодо розкриття певної проблеми чи образу програмового тексту тощо. Це розвиватиме самотійне творче мислення учнів і дасть їм можливість виконати роботу протягом одного уроку.

**У кожному семестрі обов'язковим є проведення двох уроків розвитку мовлення: одного уроку усного розвитку мовлення, а другого – письмового. Умовне позначення в таблиці – (у + п).

Рекомендуємо оцінку за письмовий вид роботи виставляти всім учням, за усний – кількості учнів, які відповідали протягом уроку.

Оцінку за ведення зошита з української літератури виставляють окремою колонкою в журналі раз на місяць і враховують як поточну до найближчої тематичної. Під час оцінювання зошита з української літератури слід урахувати наявність різних видів робіт; грамотність (якість виконання робіт); охайність; уміння правильно оформлювати роботи (дотримання вимог орфографічного режиму). У разі відсутності учня на уроці протягом місяця рекомендуємо в колонці за ведення зошита зазначати н/о (нема оцінки).

Оцінка за контрольний твір з української літератури є середнім арифметичним за зміст і грамотність, яку виставляють у колонці з датою написання роботи. Надпис у журнальній колонці «Твір» не робиться.

Оцінку за читання напам'ять поетичних або прозових творів з української літератури виставляють у колонку без дати з надписом «Напам'ять».

Одною із ефективних і, головне, об'єктивних форм оцінювання знань, умінь і навичок учнів з української мови та літератури має бути використання **тестових технологій**. Саме така форма проведення поточного і тематичного контролю дає можливість викладачу швидко і об'єктивно перевірити знання учнів, скоригувати їх шляхом додаткового опрацювання слабо засвоєної теми. Усвідомлення учнями, що їх обов'язково оцінюватимуть на уроці, стимулюватиме їх самостійну роботу.

Оптимальними формами тестування на даний час є як їх роздрукований варіант, так й електронні тести. Такі форми дадуть можливість не лише підвищити ефективності набутих на уроках української мови знань, а й визначити рівень розумового розвитку і ступінь обдарованості в найрізноманітніших сферах діяльності. Для проведення електронного тестування варто використовувати комп'ютерні програми, що спрощує як перевірку результатів, так і час на його підготовку.

Актуальність впровадження тестів на уроках української мови та літератури покликана вимогою часу – необхідністю використовувати тестові технології для якісної підготовки учнів до **ЗНО**. Використання тестів під час поточного контролю дає змогу викладачу швидко отримати інформацію про рівень знань учнів і в результаті своєчасно скорегувати засвоєння ними навчального матеріалу.

Під час підготовки викладачів до уроків радимо використовувати періодичні фахові видання: журнали «Дивослово», «Українська мова і література в школі», «Українська мова і література в школах України», газету «Українська мова та література».

Навчальна та методична література з української мови та літератури, рекомендована МОН України, зазначена в Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України, розміщений на офіційних сайтах МОН, Інституту модернізації змісту освіти.

- Програми курсів за вибором і факультативів з української мови (за заг. ред. К. В. Таранік-Ткачук) 8-11 класи (Грамота Лист ІМЗО від 18.10.2016 №2.1/12-Г-776).
- Програма факультативного курсу «Стилістика української мови. 10-11 класи» (автори Авраменко О.М., Чукіна В.Ф.) 10-11 класи (Грамота Лист ІМЗО від 03.07.2017 № 21.1/12-Г-314).

У 2019/2020 навчальному році вивчення **зарубіжної літератури** здійснюватиметься за програмами: (рівень стандарту), що затверджені наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407; за програмою затвердженою наказом Міністерства освіти і рівня стандарту зі змінами 2016 року.

Основою для календарно-тематичного планування уроків зарубіжної літератури є чинні програми. Викладач має право самостійно розподіляти години на текстуальне вивчення творів, розвиток мовлення, позакласне читання, ураховуючи визначену кількість годин на опрацювання конкретного розділу; має змогу вільно і творчо підійти до організації навчальної діяльності на уроках зарубіжної літератури з урахуванням конкретних умов викладання, читацьких інтересів учнів.

Викладання зарубіжної літератури здійснюється *українською мовою*. Твори зарубіжних письменників у курсі зарубіжної літератури вивчаються в *українських перекладах*. Для зіставлення можливе залучення перекладів, переспівів іншими мовами, якими володіють учні (англійською, німецькою, французькою тощо). За наявності необхідних умов бажаним є розгляд художніх текстів (у фрагментах або цілісно) мовами оригіналів. З метою систематизації та упорядкування навантаження учнів протягом навчального року подаємо рекомендовану кількість видів контролю в процесі вивчення зарубіжної літератури. Поданий у таблиці розподіл годин є мінімальним і обов'язковим для проведення в кожному семестрі. Викладач на власний розсуд може збільшити кількість видів контролю відповідно до рівня підготовленості учнів, тощо.

Обов'язкова кількість видів контролю із зарубіжної літератури I курс

<i>Семестри</i>	<i>I</i>	<i>II</i>
<i>Рівень стандарту</i>		
Контрольні роботи у формі:	2	2
контрольного класного твору*;	1	1
• виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання) •	1	1
Уроки розвитку мовлення**	2(1у+1п; у межах текстуального вивчення)	2(1у+1п; у межах текстуального вивчення)

Уроки позакласного читання	1	1
Перевірка зошитів	4	5

Обов'язкова кількість видів контролю із зарубіжної літератури II(III) курс

<i>Семестри</i>	<i>I</i>	<i>II</i>
<i>Рівень стандарту</i>		
Контрольні роботи у формі:	2	2
контрольного класного твору*;	1	1
виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання)	1	1
Уроки розвитку мовлення**	2(1у+1п; у межах текстуального вивчення)	2(1у+1п; у межах текстуального вивчення)
Уроки позакласного читання	1	1
Перевірка зошитів	4	5

*У кожному семестрі обов'язковим є проведення двох уроків розвитку мовлення: одного уроку усного розвитку мовлення, а другого – письмового. Умовне позначення в таблиці – (у + п).

Під час оцінювання зошита із зарубіжної літератури слід ураховувати наявність різних видів робіт; грамотність (якість виконання робіт); охайність; уміння правильно оформлювати роботи (дотримання вимог до оформлення орфографічного режиму).

Оцінку за ведення зошита із зарубіжної літератури виставляють на кожному курсі окремою колонкою в журналі раз на місяць і враховують як поточну до найближчої тематичної.

У разі відсутності учня на уроці протягом місяця рекомендуємо в колонці за ведення зошита зазначати н/о (нема оцінки).

Оцінка за контрольний твір із зарубіжної літератури є середнім арифметичним за зміст і грамотність, яку виставляють у колонці з датою написання роботи, надпис у журнальній колонці «Твір» не робиться.

Орієнтовний обсяг письмового твору (рівень стандарту)

Курс	Кількість сторінок
I курс	3,0–3,5
II(III)	3,0–3,5

Оцінку за читання напам'ять поетичних або прозових творів із зарубіжної літератури виставляють у колонку без дати з надписом «Напам'ять».

Навчальна та методична література із зарубіжної літератури, рекомендована МОН, зазначена в Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки, що розміщений на офіційному сайті МОН, Інституту модернізації змісту освіти МОН України.

У 2019/2020 навчальному році вивчення *іноземних мов* буде здійснюватися за декількома Державними стандартами та Типовими освітніми програмами, а саме: для учнів I – II(III) курсів за Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти затвердженого Постановою КМУ від 23 листопада 2011 року № 1392 та Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти III ступеня (профільна середня освіта), яка розроблена на виконання Закону України «Про освіту» і затверджена наказом МОН від 20.04.2018 № 407).

Оцінювання навчальних досягнень учнів

Зміст навчання іноземної мови охоплює такі види мовленнєвої діяльності: *рецептивні, продуктивні та інтеракційні*. Для участі в них необхідні такі уміння: сприймання на слух, говоріння, читання та письмо. Для виявлення рівня володіння кожним умінням розроблені відповідні критерії. Мовленнєві уміння є основою для реалізації системи контролю над ходом і якістю засвоєння учнями змісту навчання іноземної мови.

Основними видами оцінювання з іноземної мови є *поточне (не поурочне), тематичне, семестрове, річне оцінювання та державна підсумкова атестація*.

Основною ланкою в системі контролю є поточний контроль, що проводиться систематично з метою встановлення правильності розуміння навчального матеріалу й рівнів оволодіння ним та здійснення корегування щодо застосовуваних технологій навчання.

Питання, завдання, тести спрямовані на закріплення вивченого матеріалу й повторення пройденого, тому індивідуальні форми доцільно поєднувати із фронтальною роботою групи.

Тематичне оцінювання проводиться на основі поточного оцінювання. Окремого оцінювання для виставлення тематичних оцінок не передбачено. Під час виставлення тематичного балу *результати перевірки робочих зошитів не враховуються*.

Наступною ланкою в системі контролю є семестровий контроль, що проводиться періодично з метою перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу в обсязі навчальних тем, розділів семестру й підтвердження результатів поточних балів, отриманих учнями раніше. *Семестровий контроль проводиться двічі на рік*.

Завдання для проведення семестрового контролю складаються на основі програми, охоплюють найбільш актуальні розділи й теми вивченого

матеріалу, розробляються викладачем з урахуванням рівня навченості, що дозволяє реалізувати диференційований підхід до навчання.

Семестровий контроль проводиться за чотирма вміннями (аудіювання, говоріння, читання, письмо). У журналі робиться, наприклад, такий запис:

5.12. Контроль аудіювання	18.12. Контроль говоріння	22.12. Контроль читання	25.12. Контроль письма
---------------------------------	---------------------------------	-------------------------------	------------------------------

Звертаємо увагу, що **«Контроль» не є контрольною роботою і може бути комплексним та проводитись у формі тестування.**

Оцінка за семестр ставиться на основі поточного оцінювання (тематичного) та оцінок контролю з чотирьох умінь.

Ведення документації

У I – II(III) курсах у зошитах перевіряються найбільш значимі роботи, але з таким розрахунком, щоб *один раз на місяць перевірялись роботи всіх учнів.*

До виправлення помилок у письмових роботах викладачі можуть підходити диференційовано, виправляти помилки власноруч; підкреслювати слово/вираз тощо з помилкою; підкреслювати саму помилку з метою самостійного виправлення її учнем/ученицею; позначати рядок, у якому є помилка, на полях з метою самостійного пошуку та виправлення помилки учнями.

Відповідно до загальних вимог до ведення класного журналу **«Записи в журналі ведуться державною мовою.** З іноземних мов частково допускається запис змісту уроку та завдання додому мовою вивчення предмета». Зошити підписуються мовою, що вивчається..

Поділ на групи при вивченні іноземної мови здійснюється відповідно до нормативів, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 20.02.02 р. № 128. (При вивченні іноземної що не є мовою навчання, а вивчається як предмет – клас чисельністю понад 27 учнів ділиться на 2 групи).

Дозволяється використовувати підручники, що видані у поточному році та в попередні роки, враховуючи при цьому зміни в програмах. Щодо додаткової навчально-методичної літератури, то викладач вільний у її виборі й може застосовувати таку, що найкраще реалізує його методику навчання та компетентнісний потенціал предмету «Іноземні мови».

У закладах освіти може використовуватися лише те навчально-методичне забезпечення, що має відповідний гриф Міністерства освіти і науки України. Перелік рекомендованої літератури затверджується наказом Міністерства освіти і науки України та оприлюднюється через «Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України». Із зазначеним переліком можна буде ознайомитись на сайті Міністерства освіти і науки України www.mon.gov.ua та на сайті Інституту модернізації змісту освіти www.imzo.gov.ua .

У 2019/2020 навчальному році вивчення **Історії України, Всесвітньої історії** здійснюватиметься за такими програмами:

«Історія України. Всесвітня історія. 10–11 класи», затверджені наказом МОН України від 21.02.2019 № 236.

«Історія України. Всесвітня історія», затверджені наказом Міністерства від 14.07.2016 р. № 826.

Програми розміщено на сайті Міністерства освіти і науки України.

У програмах з історії України та всесвітньої історії для I-II(III) курсу **передбачено виконання практичних робіт, навчальних проектів та написання есе**. Виконання рекомендованих видів робіт спрямоване на формування предметних компетентностей, розвиток творчо-пошукових умінь і навичок. Для досягнення цієї мети та раціонального використання навчального часу викладач обирає запропоновані види робіт з **розрахунку не більше двох видів робіт під час вивчення навчального розділу**. Водночас, викладач на власний розсуд може обирати/ змінювати/ корегувати/ доповнювати як назви тем цих видів робіт, так і їх кількість.

Під час оцінювання есе варто врахувати дотримання структури цього типу тексту, вміння учня логічно викласти та аргументувати власні думки щодо запропонованої теми, навівши приклади з кількох джерел. Під час оцінювання навчальних проектів слід звернути увагу на повноту висвітлення та логічність викладення змісту теми проекту; оформлення результатів дослідження та якість їх представлення, внеску кожного з учасників проекту

З метою набуття учнями історичної та інших компетентностей, окремою структурною складовою програми стають спеціальні уроки – **практичні заняття**. Практичні заняття з історії відрізняються від практичних та лабораторних робіт з природничих предметів. Такі заняття в курсі історії мають подвійну мету: по-перше, вони є способом вивчення нового матеріалу на основі опрацювання історичних джерел; по-друге, – важливим засобом формування предметних умінь і навичок учнів. Кожне із запропонованих практичних занять присвячується певній темі. Урок має описану вище структуру, проте передбачає переважно самостійну роботу учнів – індивідуальну чи групову – над окремими питаннями теми із використанням різноманітних джерел знань (підручників, де вміщені необхідні відповідно до теми історичні джерела різного виду, включаючи як текстові, так і візуальні, довідкові матеріали, запитання і завдання, Інтернет-ресурсів, фондів музеїв, місцевих історичних пам'яток, що оглянуті учнями).

Під час практичного заняття викладач виступає як консультант у процесі самостійної роботи учнів, надаючи їм необхідну допомогу відповідно до віку та пізнавальних можливостей. Матеріали до практичних занять та методичні рекомендації з організації пізнавальної діяльності учнів мають бути подані в підручниках. Питання порядку проведення практичних занять та оцінювання їхніх результатів залишається в компетенції викладача.

Формуючи в учнів історичну свідомість на основі аналізу уроків минулого, **важливо звернути увагу на те**, що на українських теренах у ХХ

столітті відбулись трагічні події, які визнані геноцидами: Голодомор українського народу, Голокост, депортація кримських татар та інших народів Криму.

Інформуємо також, що Український інститут національної пам'яті створив сайт, присвячений Другій світовій війні: www.ww2.memoiry.gov.ua. Він містить інформацію про ключові події, постаті, карти, інфографіку, фотогалерею: відеоролики й електронні видання про війну, підбірку фільмів «20 000 хвилин, які змінять ваше уявлення про Другу світову війну» та інші проекти.

23 листопада 2019 р. (традиційно – у четверту суботу листопада) в Україні відзначається **День пам'яті жертв Голодомору**.

Важливим є також поєднання класних та позакласних заходів для активізації потенціалу педагогіки партнерства, поєднання зусиль вчителів-батьків-дітей для кращого осмислення й передачі пам'яті про голод-геноцид з погляду виховання усвідомлення цінності власної держави, демократичних свобод, а також соціальної активності та відповідальності.

Вивчення Історії України та Всесвітньої історії також відбувається із залученням *міжпредметних зв'язків* – *МЗ* (Захист Вітчизни, англійська мова, зарубіжна література, українська література, Громадянська освіта. Географія, фізична культура, екологія).

Вважаємо доцільним на уроках використовувати тестові завдання, які передбачають опрацювання фрагментів історичних джерел, яких, як відомо, щороку стає більше в тесті *ЗНО/ДПА*.

Невід'ємною складовою програми ЗНО з історії України є перелік пам'яток архітектури та образотворчого мистецтва, обов'язкових для розпізнавання абітурієнтами.

Рекомендуємо викладачам: використовувати новітні досягнення світової історіографії у процесі вивчення історії України; застосовувати оптимальну систему методів, форм і прийомів роботи на уроці з урахуванням практичних видів діяльності; удосконалювати вміння працювати з історичними джерелами для підвищення ефективності уроку.

Для якісної підготовки до державної підсумкової атестації та зовнішнього незалежного оцінювання з історії України рекомендуємо:

– Власов В. Як перевірити та оцінити історичну компетентність учнів (до концепції контрольних робіт Державної підсумкової атестації з історії України)/ Віталій Власов // Історія в школах України. – 2010. – №4. – С. 3 – 17.

– <http://www.lvtest.org.ua/zno-2017/pidhotovka-do-zno-2017> – Львівський регіональний центр оцінювання якості освіти (тренінг он-лайн: дати та події з історії України);

– http://www.test-center.od.ua/index.php?action=zno_meth – список персоналій для візуального розпізнавання;

– http://znohist.at.ua/photo/ukrajinske_mistectvo_khkh_st/13 – українське мистецтво ХХ століття;

–<http://svitppt.com.ua/obrazotvorche-mistecstvo/zhivopis-i-grafika-hh-stolittya.html> –живопис і графіка XX століття;

–<http://www.lvtest.org.ua/zno-2017/72-pidhotovka-do-zno-2017/731-treninh-on-line-daty-i-podii-z-istorii-ukrainy> – тренінг он-лайн. Дати, події з історії України.

Зверніть увагу будь ласка **на уроки повторення та узагальнення**, де ви повині пропонувати учням різноманітні завдання репродуктивного, пізнавального й творчого типу.

На уроки вивчення нового матеріалу відведено **70 (відсотків) %** урочного часу, на вступну частину та уроки узагальнення й повторення – **10 (відсотків)%** та на практичні заняття – **20 (відсотків) %**.

Основними видами оцінювання навчальних досягнень учнів є поточне та підсумкове (тематичне, семестрове, річне), державна підсумкова атестація.

Поточна оцінка виставляється до класного журналу в колонку з надписом, що засвідчує дату проведення заняття, коли здійснювалося оцінювання учня.

Тематична оцінка виставляється до класного журналу в колонку з надписом ***Тематична*** без дати. При виставленні тематичної оцінки враховуються всі види навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми, середній бал яких є тематичною оцінкою. Проведення окремої тематичної атестації не передбачається. На останньому уроці з теми викладач **може** провести письмову роботу з контролю знань (оцінка за контрольну роботу є рівнозначною поточній оцінці). Форма проведення уроку узагальнення з теми в журналі не вказується.

Якщо учень (учениця) був(ла) відсутній (я) на уроках протягом вивчення теми, не виконав(ла) вимоги навчальної програми, у колонку з надписом ***Тематична*** виставляється ***н/а*** (не атестований(а)).

Тематична оцінка не підлягає коригуванню (як і будь-яка інша, крім семестрових).

Семестрова оцінка виставляється без дати до класного журналу в колонку з надписом ***I семестр, II семестр***. Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичних оцінок. При цьому мають враховуватися динаміка особистих навчальних досягнень учня (учениці) з предмета протягом семестру, важливість теми, тривалість її вивчення, складність змісту тощо.

Семестрові роботи як окремий вид підсумкових робіт не проводяться.

Якщо учень (учениця) був(ла) відсутній(я) на уроках протягом семестру, у відповідну клітинку замість оцінки за I семестр чи II семестр виставляється ***н/а*** (не атестований(а)).

Семестрова оцінка може підлягати коригуванню. Скоригована семестрова оцінка виставляється без дати у колонку з надписом ***Скоригована*** після колонки ***I семестр*** та ***II семестр***. Колонки для

виставлення скоригованих оцінок відводяться навіть за відсутності учнів, які виявили бажання їх коригувати.

Річна оцінка виставляється до журналу в колонку з надписом *Річна* без зазначення дати, не раніше ніж через три дні після виставлення оцінки за II семестр.

Річне оцінювання здійснюється на основі семестрових або скоригованих семестрових оцінок.

У разі коригування учнями оцінки за II семестр, річна оцінка виставляється їм не пізніше 10 червня поточного року.

У випадку не атестації учня (учениці) за підсумками двох семестрів у колонку *Річна* робиться запис *н/а* (не атестований(а)).

Річна оцінка коригуванню не підлягає.

Не підлягають обов'язковому оцінюванню навчальні досягнення учнів з факультативних, групових та індивідуальних занять. Які фіксуються в окремому (спеціальному) журналі.

Записи на правій сторінці журналу

1. У графі *Зміст уроку* відповідно до календарного планування стисло записується тема уроку. Якщо назва теми дуже об'ємна – узагальнюють і записують головне. Слів не скорочують.

Викладач може на власний розсуд використовувати резервні години – планувати проведення контрольних робіт, лабораторних, практичних, семінарів, засідань «круглих столів» тощо. Форма проведення занять у класному журналі не фіксується.

2. Останній урок у темі, який раніше був уроком тематичного оцінювання, зараз уроки узагальнення, не вимагає єдиного типу чи форми. Форми і методи проведення уроків узагальнення вчитель обирає самостійно з урахуванням дидактично-методичних і психологічних основ проведення таких видів занять.

У графі *Зміст уроку* журналу робиться запис *відповідно до чинної програми МОН України (Урок узагальнення. Тематичне оцінювання).*

3. Домашні завдання починають записувати з великої літери. Стисло записується його зміст (почитати, опрацювати, повторити – вказуються сторінки, параграфи; дати усно чи письмово відповіді на запитання – вказати №, сторінку; скласти чи заповнити таблицю, схеми, тести, бліц-питання, підготувати повідомлення – вказати назву. Наприклад: **Прочитати с.12-16, виконати завдання на контурній карті с.7.** Завдання необхідно диференціювати за варіантами, здібностями учнів. Індивідуальні чи завдання підвищеної складності можна позначати зірочкою – *. Скорочення робити відповідно правил правопису. Перевантажувати учнів домашніми завданнями неприпустимо.

4. У випадку відсутності викладача педагогічний працівник, який його заміняє, у графі *Домашнє завдання*, після запису домашнього завдання записує: *Заміна*, прізвище, ініціали та засвідчує запис власним підписом.

5. По закінченню навчального року після всіх записів у графі *Зміст уроку* відмічається виконання програми. Наприклад: **За програмою – 35 год.**

**Фактично проведено – 33 год.
Тематичних за програмою -3
Фактично проведено - 3
Програму виконано в повному обсязі**

Цей запис викладач засвідчує власним підписом.

Записи на лівій сторінці журналу

1. **Дати** записаних уроків мають відповідати датам уроків, записаних справа і їх кількість однакова. Дата проведення одного уроку записується один раз.

2. **Назви колонок.** Усі записи щодо оцінювання різних видів діяльності та контролю роблять у формі називного відмінка:

Тематична, Зошит, I семестр, Скоригована, II семестр, Річна, ДПА, Апеляційна. ЗВЕРХУ

3. Учнівські зошити з предметів суспільно-гуманітарного циклу перевіряють один раз на семестр, виставляючи або не виставляючи (на власний розсуд) бал за ведення зошита в журнал. Виставляючи тематичні оцінки, вчитель може враховувати чи не враховувати оцінку за ведення зошита.

4. **Запис тематичного контролю.** Для оформлення відповідних записів після дати останнього уроку у темі відводять колонку ***Тематична***, у неї заносять оцінки за тему.

5. **Назва теми**, що вивчається, не пишеться зліва над датами.

Методист

О.П. Смоленко